

Bódiss Tamás

Az Éneklő Egyház kanciós anyagának protestáns kapcsolatai

„A magyar népénekanyag legnagyobb és legértékesebb része eleve ökumenikus vonatkozású: közös örökség, melyet az egyes XX. századi felekezeti könyvek csak részlegesen őriznek.”

Bódiss Tamás orgonaművész, karnagy, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyházzene tan-
székének adjunktusa, a Magyarországi Reformá-
tus Egyház egyházzenei igazgatója, a budafoki
református gyülekezet kántora és a Károli Gás-
pár Református Egyetem Soli Deo Gloria Ének-
karának társ-karnagya.

A magyar népénekanyag történeti és ökumenikus kapcsolatait Dobszay László tíz éve megjelent *Magyar népének* című könyvében¹ tanulmányozhatjuk, melyben a szerző négy felekezet — a római katolikus mellett a református, az evangélikus és a baptista egyház — jelenlegi énekeit állítja egymás mellé.² A könyv alapján a közös törzsanyagról 1997-ben, a Magyar Egyházzenei Társaság III. Kongresszusán tartott előadásában összegzésszerűen is hallhattunk a szerzőtől.³ Ebből az előadásból való a fenti mottó is.

A következőkben az *Éneklő Egyház* több mint negyedfélszáz kanciójából azt a mintegy 50 dallamot emeljük ki, melyeknek protestáns kapcsolatai kimutathatók. Ennek a közös énekanyagnak van egy felszíni rétege, mely a kedveltebb dallamok elterjedtségén alapul. Az utóbbi évtizedek ökumenikus alkalmai és az e célra kiadott énekgyűjtemények főként ezt tartalmazzák. A legtöbb ének a *Szent Vagy, Uram!* nyomán terjedt el és került át a protestáns gyűjteményekbe. Érthető módon a közös énekek elsősorban az ünnepekhez — azon belül is a karácsonyhoz — kötődnek (vö. a táblázat 1–6. sorával).

Van a közös énekek emez első körében is régebbi eredetű, értékesebb dallam, mely már a felszín alá, a valódi közös kapcsolatok irányába mutat — gondoljunk pl. arra a XVII. századi kedvelt karácsonyi énekre (táblázat, 7. sor), mely némi dallameltéréssel mind a négy felekezetnél megvan, vagy az Európa-szerte ismert, hazánkban az első magyar nyelvű népénekként számon tartott húsvéti kancióra (táblázat, 8. sor), de a keresztfán függő Megváltóhoz szóló, középkori eredetű himnusz (táblázat, 9. sor) is a közismert párhuzamokhoz sorolható. (Az utóbbi kivételével a többi az *Éneklő Egyház* új anyagából való.) Ez azonban csak a külső héj, amely alatt további összefüggések és még erősebb kapcsolatok fedezhetők fel.

¹ Dobszay László: *A magyar népének* I. [Csomasz Tóth Kálmán emlékének.] Veszprém 1995.

² *Énekeskönyv magyar reformátusok használatára.* Budapest 1948; *Evangélikus énekeskönyv.* A Magyarországi Evangélikus Keresztény Egyház énekeskönyve. Budapest 1982; *A hit hangjai.* Budapest 1960, melynek átdolgozott és megújított formája: *Baptista gyülekezeti énekeskönyv.* Budapest 2004.

³ Dobszay László: „A magyar népének-törzsanyag felekezeti megoszlása”, *Magyar Egyházzene* IV (1996/1997) 275–283.

A pusztá szövegi-dallami azonosságokon túllépve, a dallamok és versformák közötti rokonságra is figyelve megállapíthatjuk, hogy a közös örökség alapvetően a reformáció előtti gyökerekhez és a XVI. századi magyar verselés kialakulásához, valamint ennek a protestáns gyülekezeti éneklésben történt meggyökerezéséhez vezethető vissza. A XVI. század második felétől a reformáció egyházainak énekgyűjteményeiben találjuk először azt az új készletet, mely egy évszázaddal később —immár az ellenreformáció korában— a Cantus Catholicitól (1651) kezdve a katolikus énektárakban is feltűnik.

A történeti anyag áttekintése során azt látjuk, hogy a ma használatos énekeskönyvekben a középkorból, a reformáció századából valamint a XVII. századból egyenlő mennyiségű (mintegy 15–15) dallam található. A közel félszáz ének fele mindhárom énekeskönyvben szerepel. A református-katolikus közös anyag súlypontja a XVI. századra esik, míg a csak evangélikus-katolikus közös anyag inkább a középkorra és a XVII. századra korlátozódik.

A dallami és szövegi kapcsolatok különböző jellegűek. Találunk

- 1) azonos vagy hasonló dallamú és szövegű,
- 2) azonos vagy hasonló dallamú, de más szövegű, végül
- 3) azonos gyökerű, de teljesen önálló módon továbbfejlődött énekeket.

A mai énektárak alapján azonosított mintegy félszáz énekkel azonban sem a dallami-szövegi egyezéseket, sem a mennyiséget tekintve nem lehetünk elégedettek, a korabeli források (énektárak) összehasonlítása ugyanis ennél sokkal nagyobb mérvű egyezéseket mutat.

Dobszay László fent jelzett előadásában megállapította, hogy a mai katolikus énektár anyaga a középkor mellett elsősorban a XVII. századon, a református egyértelműen a XVI. századon alapszik, míg az evangélikus szinte mindegyik korból egyenlő anyagot vesz át. Dobszay egy másik táblázata azt mutatja be, hogy a régebbi énektárak jóval több közös anyagot használtak; vagyis a régi protestáns énekeskönyvekben a középkori, míg a régi katolikus énektárakban a XVI. századi énekkincs a mainál jóval nagyobb mértékben volt jelen. A táblázatok azt is mutatják, hogy míg az újonnan keletkezett énekanyag az évszázadok során —egyébként szükségszerűen és teljesen érthetően— felekezetiileg eltávolodott, a régiek túlnyomó része —több mint fele— közös volt.

Az a félszáz ének, amelyet most összevetünk, csak ízelítő a korabeli kanciók kapcsolatokból, de már ez is helyes következtetések levonására ad lehetőséget. A többszázéves történeti kapcsolatok keresése miatt a továbbiakban a baptista énekeskönyvre csak egyes esetekben tudunk utalni, hisz e felekezet magyarországi énektörténete csak a XIX. század végén kezdődött.

Ismeretes, hogy mindegyik énektár az adott felekezet XX. századi reforménekeskönyve. Ez megfelelő szakmai-himnológiai háttérre utal, és az adott felekezet korábbi énekeskönyvéhez viszonyított jelentős előrelépést is jelent, de a cél közös volta —ti. a régi énekek felújítása— mellett más-más időben vagy eltérő

környezetben, eltérő elveket szem előtt tartva jöttek létre az egyes énektárak. Más a szövegkezelés elve, más a dallamértelmezés alapja és természetesen más az énekek gyakorlati alkalmazásának köre, igénye az egyes egyházakban.

Keletkezését tekintve a református énekeskönyv a legrégebbi. Elsőként ez tekintette a XVI. századi kanciós anyag gyülekezeti gyakorlatba való visszamemelését legfontosabb feladatának. Szerkesztője, Csomasz Tóth Kálmán a visszaemelt énekek dallamát a korabeli énekeskönyvek —elsősorban az először 1778-ban megjelent „Öreg” *Debreceni Énekeskönyv*— alapján értelmezte. A szövegeket lehetőleg érintetlenül emelte át, legfeljebb a versszakok kihagyásával rövidített, vagy kerülte ki a nehezebb szövegrészeket. Az evangélikus Schulek Tibor ugyanezen szövegi elveket vallotta 1945-ben a *Régi Magyar Istenes Énekek*⁴ előszavában:

A szövegen csak ott esett a lehető legcsekélyebb igazítás, ahol a szó értelmét veszítette, vagy változtatta, vagy a ritmikus éneklés szörendcserét, szótageltérést, betoldást, elhagyást kívánt ... Az énekek versek számának csökkentése volt a szöveg-válogatás legfelelősségteljesebb része.

Az imént említett gyűjtemény az 1950-es *Cantate* énekeskönyvvel együtt készítette elő az evangélikus énekeskönyv megújítását, mely végül csak 1982-ben, már az Éneklő Egyház szerkesztésének idején valósult meg. A XVI–XVII. századi kanciós anyagot az új evangélikus énekeskönyv a negyedfél évtizeddel korábban keletkezett református énektárból emelte át, dallamilag egészen csekély, szövegileg sem túl jelentős, de a közös használatot annál inkább zavaró —a felekezetiileg eltérő szóhasználatra hivatkozó— apróbb-nagyobb szöveg-változatokkal együtt.⁵

Az Éneklő Egyház a legfiatalabb a három mai énektár közül: ez a könyv a régi magyar népénekkincs mellett a liturgia szövegeit hordozó gregoriánra helyezte a hangsúlyt. Meg kell még jegyeznünk, hogy ez fogadta be a legkevesebb idegen eredetű elemet, hiszen amíg az evangélikus énekeskönyv német dallam-mintákhoz igazodik, a református a genfi dallamok mellett a száz évvel ezelőtt beáramlott, majd 1948-ban némileg visszaszorított és inkább a hagyományos európai dallamkincs egy részének beemeléseivel ellensúlyozott angolszász eredetű énektermést fogadta be. A katolikus énektár Csomasz Tóth Kálmánhoz és Schulek Tiborhoz képest szabadabban kezeli a régi szöveget, mintegy nyersanyagként tekinti azt és főleg az ének gyakorlati használatát szem előtt tartva alakítja a megfelelő hosszúságúra, illetve ad a dallamokhoz további szövegeket.

⁴ *Régi magyar istenes énekek, azaz az Új Zengedező Mennyei Karból és az Isten anyaszentegyházabeli közönséges istentiszteletre a debreceni és kolozsvári forma szerint rendeltetett énekeskönyvekből válogatott isteni dicséretes és lelki énekek, most újra értelmesebben és tisztábban kótákkal is az atyák éneklése szerént megékesítettetvén kibocsátatott a híveknek serkentésekre és vizsgálásokra S. T. [Schulek Tibor] és S. I. [Sulyok Imre] által. Győr 1945.*

⁵ Ld. erről: Trajtler Gábor: „Az evangélikus énekeskönyvek szöveganyaga”, *Magyar Egyházzene* IV (1996/1997) 284–286.

Az előbbieken a régi szövegek kezelésének eltérő elveire mutattunk rá. A dal-
lamok eltérésének oka sokkal inkább a szerkesztés körülményeinek lehetősé-
geire és adottságaira, mint az elvek különbözőségére vezethető vissza.

Csomasz Tóth Kálmán forrásapparátusa például a háború után igen szűk
volt. Saját könyvtára a csurgói parókia kiegészése miatt megsemmisült,⁶ és pár
év alatt nem tudott hozzájutni több alapvető könyvhöz. Ennek és a felekezeti
források elsőbbségének tulajdoníthatóan a debreceni énekeskönyv dallamköz-
léseit részesítette előnyben. Később, Huszár Gál 1975-ben előkerült énekes-
könyve kapcsán már látta, hogy a XVI. századi dallamváltozatokat a *Cantus*
Catholici és más katolikus források híven közvetítik felénk, és ennek a dallami
örökségnek az 1744-es kolozsvári —hosszú idő óta első ízben hangjegyes— re-
formátus énekeskönyv jobb őrzője, mint az e hagyományban legkésőbbi dal-
lamforrás: Maróthi zsoldárkönyve 1774-es posztumusz kiadásának függeléke
és az ennek nyomán készült Óreg Debreceni Énekeskönyv.⁷ Az imént elmon-
dottak példája Huszár Gál 134. zsoldárparafrázisa,⁸ melynek további kapcso-
latait RMDT I^o 130. sz. (ld. 1. sz. kottapélda) mutatja. Az ének valamilyen alakja
ma három felekezetenél is megtalálható (táblázat, 10. sor).

Az Éneklő Egyház közismert jellemzője és zenei újdonsága —ahogyan azt az
egyik iménti, ünnepi előadásban is hallhattuk— hogy a régi énektárakban rögzít-
ett dallamalakokon túl figyelembe vette a XX. század második felében már
részben feldolgozott népénekgyűjtések tanulságait is. Itt meg kell jegyeznünk,
hogy ez az elv nem volt ismeretlen Csomasz Tóth Kálmán előtt sem, aki már
1947-ben a következőket írta Révész Imre püspöknek:¹⁰

*Felkerestem Volly Istvoánt, aki katolikus ember, de az énekes népszokások gyűjté-
sében és feldolgozásában egyike országos szaktekintélyeinknek, és meglehetősen
ismeri a népi ajkón élő vallásos éneklés stílusát is. Ő készséggel felajánlotta,
hogy enémű tapasztalatairól beszámol a mi bizottságunknak fonográf felvételek
bemutatásával is. A Szent vagy Uram! ilyen vonatkozásban sok meglepő tanul-
sággal szolgált. Nem egy, írástudói értelemben korrektül kótázott dallamot a nép
éppen legmagyarabb vidékeinken nem akar és nem tud pontosan úgy énekelni,*

⁶ Bővebben erről: Bódi Tamás: „Csomasz Tóth Kálmán himnológiai öröksége. Az 1948-as magyar református énekeskönyv szerkesztési munkálatainak megindulása, elvi alapvetése”, *Magyar Egyházzene VIII* (2000/2001) 229–235.

⁷ 1976-ban így írt: „... nem hallgatható el, hogy a hangjegyes kolozsvári énekeskönyv dallam-
alakjai olykor felismerhetően közelebb állanak a Huszár Gál (1560) és az első Cantus Catholici
dallamalakjaihoz, mint a Varjas által 1774-, ill. 1778-ban írásba foglalt dallamok jó része.” Ld.
Csomasz Tóth Kálmán: *A protestáns egyházi népének a XVII–XVIII. században*, in *Hagyomány és hala-
dás. Csomasz Tóth Kálmán válogatott írásai*. Budapest 2003. 496.

⁸ „Úrnak szolgálai no dicséjrétek” kezdettel a dallam megtalálható: *Huszár Gál énekeskönyve*. 1560.
A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséretetek. Hasonmás kiadása: *BHA XII.*, Budapest 1983. B/Vr

⁹ Csomasz Tóth Kálmán: *A XVI. század magyar dallamai*. Budapest 1958. (Régi magyar dallamok
tára I.)

¹⁰ A levél megtalálható Csomasz Tóth Kálmán hagyatéki anyagában, a Ráday Levéltárban.

ahogy írva van, hanem változatot alakít belőle. [...] Talán nem lenne helytelen, ha egy alkalommal köszönettel igénybe vennék Volly Istvánnak ezt a szíves szolgálátát.

Néhány évvel később a *Református gyülekezeti éneklés* című könyvében a „Hymnológiai feladataink az éneklés szolgálatában” címszó alatt megemlíti a „református szempontból eddig egyáltalán fel nem dolgozott ... magyar népi dallamkincs” felkutatását.¹¹

Szóljunk végül magukról az énekekről a jelzett három csoport szerint!

1. Hasonló dallam és szöveg

A középkori gregorián és a kanciók tovább éltetése terén az egyes felekezetekben külön dallam- és szövegváltozatok alakulhattak ki, ami néha igen hasonló (*táblázat, 11. sor*), máskor jellegzetesen eltérő dallamformát mutat (*2. kottapélda; táblázat, 12. sor*). Egy másik, ezúttal népénekké lett középkori tétel — az adventi szekvencia — esetében a református énekeskönyv dallamváltozatát nem igazolta a népi gyűjtés (*táblázat, 13. sor*).

Két régi bűnbánati ének mindhárom énekeskönyvben szerepel. A református Pécselyi Király Imre karácsonyi énekéhez hasonlóan széles körben elterjedt bűnbánati ének (*táblázat, 14. sor*) mai, népi gyűjtés alapján közölt katolikus változata és a mai református-evangélikus változat nem is áll messze egymástól és mindenképpen meggondolandó, hogy a jelenlegi „protestáns” változat legalább ritmusában oldódjon a népi felvétel irányában (*3. kottapélda*).

A kevésbé ismert Nagybáncsai-zsoltárparafrázis esetében —mely szintén mindhárom felekezetnél megtalálható— legalábbis meggondolandó, hogy az Éneklő Egyházba felvett változat éppen református vidékről származik (*4. kottapélda; táblázat, 15. sor*).

Szintén református változatot közöl a népénektár a szombatos Sinka György bűnbánati énekéhez, mely a XVIII. századi kolozsvári énekeskönyvek révén került használatba (*táblázat, 16. sor*). A református énekeskönyv 207. szám alatt Kodály Iskolai Énekgyűjteményére hivatkozva közli a perőcsényi gyűjtést. Csomasz Tóth Kálmán ezt így indokolja:¹² „Eddig használt, különben szép dallamát azért hagytuk el, mert szokatlan zárlatát a gyülekezetek többsége össze-vissza énekelte.” A kolozsvári változat vége (*5. kottapélda, 1. sor*) valóban nem egyértelmű záródású, de ezt az új változatot —talán nem utolsósorban azért, mert utolsó dallamsora nagyon szétszabdalt— ma egyáltalán nem éneklük. Jobb és szövegében érthetőbb is az Éneklő Egyház zárósora: „irgalmadat, kegyelmedet kívánja.”

¹¹ Csomasz Tóth Kálmán: *A református gyülekezeti éneklés*. Útmutató és adattár a próbaénekeskönyvhöz. [Református Egyházi Könyvtár 25.] Bp. 1950. 333.

¹² Uo. 355.

Mind a mai katolikus, mind a református énekeskönyvben találunk hasonló, XVI. századi húsvéti kanciókat (*táblázat, 11., 17., 19. sorok*), az evangélikus-katolikus kapcsolatokat viszont két huszita eredetű ének példázza (*táblázat, 19–20. sorok*). Ezek a hagyományos református anyagban nem szerepeltek —így az 1948-as énekeskönyv sem vette fel őket—, de a jövő református énekeskönyvét minden bizonnyal haszonnal gazdagíthatnák, csakúgy, mint más, az evangélikus-katolikus gyakorlatban már bevált, újabban felvett énekek (*táblázat, 21–24. sorok*). Néhányuk egyes gyűjteményekből már református körökben is igen ismerős.

2. Hasonló dallam, eltérő szöveg

A szövegi eltérések oka alapvetően kétféle lehet:

- 1) a dallam többnyire a dogmatikai tartalom miatt már kezdetben új szöveget kapott a protestánsoknál, vagy
- 2) újabb szövegalkalmazás az eltérő szövegek oka.

Az eltérő szövegű énekek határán áll egy hálaadó ének (*táblázat, 25. sor*). Ezen kívül négy hasonló alakú XVI. századi dallamot említhetünk: az újévi kalendárium-éneket, valamint három históriás dallamot (*táblázat, 25–28. sorok*). Emeljük ki a protestánsoknál —a mai új baptista énekeskönyvben is— azonos szöveggel (Irgalmazz Úr Isten ...) szereplő zsoltárparafrázist, melyhez a református további kettőt, az evangélikus további egy szöveget ad. Az Éneklő Egyház hasonló dallamot és különösen első sorában eltérő erdélyi népi variánst közöl. Úgy gondolom, e dallam esetében nem indokolt a háromféle eltérő változat.

Hasonló a népi gyakorlatból tudomásunk szerint nem adatolt nagy-Balassi-formájú, históriás dallamú ének, mely csupán az eltérő forrásközlés miatt tér el kissé egymástól.

Balassi híres bűnbánati éneke (Bocsásd meg, Úr Isten) is csupán lényegtelen eltérésekben különbözik; e dallam a régi énekeskönyvek és a néphagyomány tanúsága szerint is számtalan szöveggel élt, de a katolikus és a protestáns énekeskönyvek mai szövegei nem egyeznek (*táblázat, 29. sor*).

Tinódi egyik legismertebb históriás dallama (Dávid és Góliát-éneke) szintén eltérő szövegekkel szerepel (*táblázat, 30. sor*). A református és evangélikus gyűjtemény a dallam változatát is hozza, több szöveggel (*táblázat 31. sor*).

3. Hasonló eredetű, különféleképpen továbbfejlődött énekek

Néha az énekek mind dallam, mind szöveg szintjén egészen külön úton fejlődtek tovább. Ez a kapcsolatok legrejtettebb zuga, a rokonsági kör legbelseje.

Érthető az ún. hajnal-ének eltérő használata (*táblázat, 32. sor*), de találunk más, elkülönült szerepű, dallamában viszont rokon éneket is (*6. kottapélda; táblázat, 33. sor*).

A dallamok alakulásának és vándorlásának egyik legérdekesebb példája külön előadást igényelne (táblázat, 34–35. sor). A nagyheti, már a középkori gyakorlatban is alakult *Rex Christe factor omnium* himnusz a reformátusoknál nagyterces dallamalakokkal, virágvasárnapi szöveggel szerepel ma is, ugyanakkor a mai protestáns énekeskönyvekben ugyanennek egy másik, már a református graduálokból ismert nagyterces alakja nyomdatechnikai okokból még a XVIII. században kényszerűen egyszerűsített formát kapott, és így újították föl a XX. században ádventi himnuszként az „Új világosság” szöveggel. Ez a szöveg ugyanakkor a kolozsvári és a debreceni énekeskönyvben eltérő dallamot kapott. A mai énektárak a kolozsvári változatot közlik, de Árokháty Béla a jugoszláviai református énekeskönyvbe¹³ a debreceni formát —ld. a 7. kottapéldát, mely a *lesu dulcis memoria* kisterces változata— vette fel. Ezt a dallamot Kiss Lajos a hatvanas évek végén Szlavóniában gyűjtötte.¹⁴

Áttekintésünk csak egy-egy jellemző példa bemutatására, megemlítésére korlátozódhatott, de tanúsítja a gazdag közös örökség sokféle ágát. A magam részéről bizonyos vagyok abban, hogy mindhárom felekezetnek hasznos lenne a közös kapcsolatok további vizsgálata és kutatása, ezen túl pedig a ma használható dallamalakok és szövegek egyeztetése.

A közös munkára és az összefogásra jó példát ad a legújabb svájci német nyelvű református, illetve katolikus énekeskönyv, melyek másfél évtizedes, párhuzamosan zajló, részben összefonódó munkafolyamat eredményeképpen több mint kétszáz azonos dallamú és szövegű éneket tartalmaznak.¹⁵ Ennek a munkának a műhelye ma Magyarországon meglátásom szerint a Magyar Egyházzenei Társaság keretein belül teremthető meg.

¹³ *Énekeskönyv református keresztyének számára. A Jugoszláv Királyság Református Keresztyén Egyház kiadása* [Subotica 1939]

¹⁴ A dallam nyomtatott közlése: Bárdos Kornél — Csomasz Tóth Kálmán: *A magyar protestáns graduálok himnuszai*. Budapest 1977. (Népzene és Zenetörténet III.) 277.

¹⁵ Lásd erről: Hans-Jürg Stefan: „Német-Svájc református egyházainak liturgia-reformja a XX. század második felében”, *Zsoltár X* (2003) 9–15.

I. CC 1651 4. 1.

MAS REGI ÉNEK

Az Úr If-ten-nek, csuda ha-tal-ma, im mit csele-ke - de:

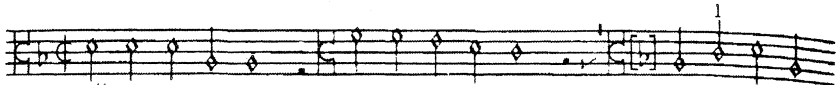

áb - rá - zat - tyá - ra, mert em - bert te - rem - te.

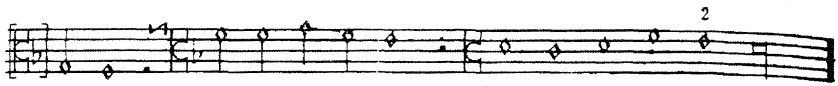
Szövege a XVI. századból nem ismerős. A dallam az „O gloriosa” kezdetű latin Mária-énekhez kapcsolódik.

III. Kv 1744 269. sz., 418. 1.

MAS.

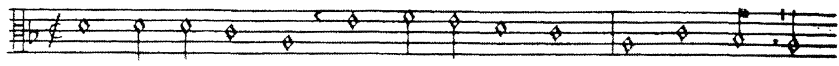
KÖ-ve-ti va-la népnek foksága Krisztusnak tsu-

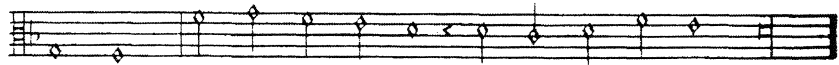
dá - ját; Mert fok ko-ro - kat Ő meg gyó-gyít va - la.

Kv 1761:

IV. D 1774 No. 84., D 1778 341. sz., 450. 1.

TE-ged'URISTEN! mi Ke-refz-tyé-nek Di-tsé-rünk és

ál dunk: A - tya, Fi - ú és SzentLé-lek-nek val - lunk.

Szövege először HG II. XXII. a 1., nem változott.

1. kottapélda: RMDT I. 130. – A Cantus Catholici, a Kolozsvári,
illetve a Debreceni énekeskönyvek szerint.

A Pünköst-nek je - les nap - ján, Szent Lé - lek Is - ten kül - de - tők
 A pün-kös-t-nek je - lős nap - ján Szent Lé - lők Is - ten kül - de - tők
 =58-57
 A Krisztus mony - be fel - mé - ne. Nő - künk hogy he - lyet sze - rez - ne.
 É - rő - si - te - ni Szi - ve - ket Az A - pos - to - lok - nak.
 o - rő - si - te - ni szi - vü - ket az a - pos - to - lok - nak.
 Át - já - vá! meg - lé - kél - tet - ne É - let - re bé - vin - ne.

2. kottapélda: A Debreceni énekeskönyv 1774 (1. sor) alakja, valamint Nemespátróban (Somogy) 1934-ben (2. sor) és Harasztiban (Verőce) 1969-ben (3. sor) gyűjtött dallam
 Forrás: Szendrey—Dobszay—Rajeczky: XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben. Bp. 1979. (továbbiakban: SZDR) I. 56.

Közböjár. 1764.
 Ne szállj per-be én ve - lam, Ó.
 én ó - des Ia - te - nem! Mert meg nem
 i - ga - zul te e - lőt - ted lel - kem:
 El - kár hoz - tat - hatsz én - gem.
 Ne szállj perbe énvelem, én fölséges Is - tenem,
 mert nem i - ga - zul meg akkor az én lel - kem,
 s méltán el - vet - hetsz én - gem.

3. kottapélda: A mai Református Énekeskönyv és az Éneklő Egyház szerint.

Ne hagyj el - es - nem Fel - sé - ges I - ten ke - se - rű - sé - gem - ben
 Parlando rubato $\text{♩} = 138$

Né hagyj el - es - nem Fel - sé - ges I - sten Ke - se - rű - sé - gem - ben

Te szent Fi - ja - dért légy fe - git - ség - gel, ne es - sem két - ség - ben;

Te - szent Fi - ja - dér - t₂ Légy se - git - sé - gűnk, Ne jes - sen két - ség - ben,

mert min - den fe - lől, lá - tod Ur I - ten, va - gyok ki - sér - tet -

Mert min - den fe - lül, Lá - tod, Ű - is - ten, Va - gyok ki - sérg - tet -

4. kottapélda: Kolozsvár 1744 (1. sor) és a református Kórogyon (Szerém) 1966-ban lejegyzett gyűjtött forma (2. sor) szerint, mely Éneklő Egyház közlésének alapja.
 Forrás: SZDR I.90.

Se - re - gek - nek ha - tal - mas nagy ki - rá - lya Kö - nyör - gé - lem Szé - ke - det meg -
 $\text{♩} = 68$

Se - re - gek - nek ha - ta - l₂ - mas nagy ki - rá - lya Kö - nyör - gé - s_{em} szé - ke - de - t₂ meg -

Se - re - gek - nek ha - tal - mas nagy ki - rá - lya Kö - nyör - gé - sem szé - ke - det meg -

ta - lál - ja Mert szí - ve - met fok bú - áll - ja O - lyan bűn - től, mint meg - ter - helt gá - lya.

ta - lál - ja Mert szí - ve - met sok bú - áj - ja O - jan bűn - től, mint meg - ter - helt gá - ja.

ta - lál - ja, Mert szí - ve - met sok bú - áll - ja, O - lyan bűn - től, mint a meg - ter - helt gá - lya.

5. kottapélda: Kolozsvár 1778. (1. sor), valamint Füzérkajátán (Abauj-Torna) 1963-ban és Perócsényben (Hont) gyűjtött változat szerint Forrás: SZDR I. 222.

Poco parlando, alla breve

Én nem-ze-tem, ó én né - pem,
te-el-le-ned mit vé-tet-tem? Tö-led ha-lált
mért szenvedtem? immár fe-lelj meg én-ne-kem!

206.

d Kujozsvár, 1754.

1. Én Is-te-nem! Sok nagy bű-nöm
Lel-ke-met szo-ron-gat-ják;
It-ten nin-csen, Ki se-gít-sen,
Hát ki-hez fo-lya-mod-jam?

436.

m Kujozsvár, 1837

1. Ő-rülj, szí-vem, Vi-gadj, lel-kem,
É-kes-ső-ged lett a hit;
Va-cso-rá-hoz, Mégy Jé-zus-hoz,
Hí-va-ta-loa vagy te itt.

6. kottapélda: Az Éneklő Egyház és a Református Énekeskönyv két dallama.

Az előadásban említett énekek összesítő táblája

Éneklő Egyház (ÉE)

Szent Vagy, Uram! (SZVU)

Református énekeskönyv (REF)

Evangelikus énekeskönyv (EV)

A hit hangjai (HH)

új Baptista énekeskönyv (BAPT) sorszámaival

Jellemző kezdősor	ÉE	SZVU	REF	EV	HH/BAPT
1. Mennből az angyal	43	25	-	548	-
2. Csordapásztorok	41, 42, 52	20	-	164	-
3. Dicsőség mennyben ...	26	21	326	168	54/89
4. A keresztfához megyek	91	63	-	208	69/104
5. Győzhetetlen	210	145	346	379, 7, 73, 78, 301, 409, 524	141/224 74
6. Ments meg Uram engem	340	243	364	494	-
7. Krisztus Urunknak	35	-	315, 199	158, 145	47/76, 35/56
8. Krisztus feltámadá	98, 101, 842	-, 85	185	213	75/108

<i>Jellemző kezdősor</i>	<i>ÉE</i>	<i>SZVU</i>	<i>REF</i>	<i>EV</i>	<i>HH/BAPT</i>
9. Jézus világ Megváltója	84	70	342	191	67/105
10. Követi vala / Téged Úr Isten	214, 233, 294, 312, 350	-, 192	242	41, 2, 311	-
11. Emlékezzünk / Krisztus feltámadott	107	88	351	-	-
12. A Krisztus mennybe	128, 102, 104, 110, 118	-	358, 374	235	-
13. Küldé az Úr Isten / Elküldötte az Úr	5 20 211	-, 403	310	132	-
14. Ne szállj perbe	70	-	205, 442	412, 9	-
15. Ne hagyj elesnem	72	-	257, 219	79	-
16. Seregeknek hatalmas	73, 74	-	207	-	-
17. Krisztus ím feltámad	103, 119, 549	-, 96	352	-	-
18. Krisztus feltámad	108	-	353	-	83
19. Vigasságos hangos	30, 50	36	-	159, 99, 186, 444	42/84
20. Krisztus Jézus született, örvendezzünk	34	-	-	160	-
21. Ó jöjj... Üdvözítő	6	-	-	149	-
22. Királyi zászló jár elöl / Ó dicsőséges ...	219, 51, 79, 83, 124, 276, 326, 801	191, 82, 102	-	189, 184	76/107, 283
23. Krisztus virágunk	111, 290	89, 296	-	222	-
24. Angyaloknak / A fényes nap	232, 191, 203, 253, 283, 309, 348, 358	289, 167	-	129	-
25. Hamvazkodjál / Ó felséges Az Úr Istent magasztalom	64 190, 9, 212	51	273	91	322/453
25. Megszületett már / Nékünk születék	48 56, 60	-, 39, 44	282	179, 148, 171	-
26. Irgalmazz Úr Isten	185, 265, 201, 267, 282, 298	233, 157	256, 411, 451	77, 497	199/298
27. Szent Dávid / Ó dicsőült szép kincs	244, 148, 252	193, 257, 436	260, 203, 382	-	-
28. Jer dicsérjük / Serkenj lelkem	22, 58, 129	-	317	-	-
29. Bocsásd meg / Leborulva áldlak	161, 154, 273, 278	119, 233, 302	220, 414	404	-
30. Siess keresztyén / Szent Gellért püspök	296, 250, 302	300	161, 214, 482	365	311, 252/390, 392/511
31. Paradicsomnak te szép ...	-	-	337	365, 290, 197, 411, 460	-
32. Ó fényességes / Jézus Krisztus szép fényes	16, 17, 18	11	485, 423, 506	92	-
33. Én nemzetem / Én Istenem / Örülj szívem	88	81	206, 212, 436	309	298/423
34. Úr Jézus legszebb életút / Örvendezzen már /	188 140	-	330, 452, 490	199, 360	-